

Elektriciteitsvoorziening in Oldebroek

Een burgerinitiatief uit 1018: Elektriciteitsvoorziening in Oldebroek

In Oldebroek wilde men zo aan het eind van de Eerste Wereldoorlog graag elektrisch licht hebben, maar er was geen centrale en ook geen elektriciteitsnet. De Provinciale Geldersche Electriciteits Maatschappij (P.G.E.M.) was in het begin van de twintigste eeuw verantwoordelijk voor, en had het alleenrecht tot de elektriciteitsvoorziening in Gelderland en dus ook voor Oldebroek. Maar deze grote provinciale organisatie vond dat Oldebroek als gebied, - althans in die tijd-, te klein was om in het bestaande elektriciteitsnet te betrekken. Een aantal Oldebroekers was daar zeer ontstemd over en nam het initiatief om zelf in de elektriciteitsproductie te voorzien.

Een van de initiatiefnemers was een zekere 'meester' Van Loo, een onderwijzer, die ook politiek en maatschappelijk actief was. Hij richtte in 1918 een coöperatie op, -met de indrukwekkende naam Coöperatieve Vereniging Electriciteits Voorziening Oldebroek-, die tot doel had aan een uitgesproken behoefte van een kleine groep te voldoen, namelijk het mogelijk maken van het gebruik van elektrisch licht in het dorp en de directe omgeving. Van Loo was zelf voorzitter en de coöperatie nodigde onder andere S.A.C. Dudok van Heel, directeur-eigenaar van de Boterfabriek Van Heel uit om mee te denken en eventueel mee te doen.

Op 17 augustus 1918 werd al een overeenkomst bereikt door belanghebbende partijen en dat waren de coöperatie, de gemeente Oldebroek en de Boterfabriek Van Heel. S.A.C. Dudok van Heel speelde een belangrijke rol bij het mogelijk maken en de realisering van het project. Op zijn terrein, de productielocatie van de zuivelfabriek in De Schutten te Oldebroek zou een elektrische productie-eenheid geïnstalleerd worden, die Oldebroek en directe omgeving van stroom moesten voorzien.

Van Heels Boterfabriek (voorheen De Zeeuw)

doelen in de zuivelfabriek.

De P.G.E.M. moest echter wel toestemming verlenen en dat bleek bij nader overleg geen probleem en deze organisatie zegde zelfs toe de productie over te nemen op enig tijdstip, waarop dat voor de maatschappij renderend werd of structureel interessant genoeg was. Er werd een centrale gebouwd, die bestond uit een stoommachine die werkte met een druk van 12 bar. Deze machine dreef een gelijkstroomdynamo aan met een vermogen van 22 kilowatt waarmee een spanning van 220 volt kon worden opgewekt. De lage drukstoom, de stoom afkomstig van de stoommachine, werd gebruikt voor uiteenlopende

De bouw werd uitgevoerd door externe installatiebedrijven onder supervisie van Van Heel. De bouwkundige werkzaamheden werden verricht door Jacob van Boven, een boerentimmerman uit Oldebroek. In het vroege voorjaar van 1919 was het dan zo ver en werd de eerste stroom geleverd. Wie het distributienet aangelegd heeft is niet bekend, maar mogelijk waren daar Jan Weijma en Willem Brummel bij betrokken.

Beide heren hadden als machinisten de leiding over het bedrijf. Er waren twee stokers in dienst en dat waren Willem Junte en Lammert Smit. Verlichtingsarmaturen werden geleverd door B.J. Companjen, een van de dorpsmeden van Oldebroek. De meters, die nodig waren om de afname van stroom bij de afnemers vast te stellen, moest worden betrokken van de P.G.E.M. en dat bleek wel een probleem, hoewel ook weer niet onoverkomelijk. Voor de meters moest tachtig gulden worden betaald wat voor die tijd 'een klein vermogen' was voor particulieren. De oplossing werd gevonden in het aanslaan van de afnemers op basis van een schatting van het verbruik. Vond men deze te hoog, dan werd men aangeslagen op basis van de sterkte van de gebruikte lampen en de aangenomen tijdsduur. Jan de Heer, een wagenmaker uit het Winkeldorp controleerde als bijbaan het verbruik, en bij gebleken fraude volgde een boete.

Blijkbaar was de coöperatie wel degelijk rendabel, want op 14 september 1923 werd in een vergadering in het Bankgebouw te Oldebroek Dorp, de overname van de elektriciteitsproductie door de P.G.E.M. overeengekomen. De installatie werd tegen kostprijs overgenomen. De stroomlevering door de P.G.E.M. ging in op 1 januari 1924.

Willem Brummel

Een burger initiatief in deze kleine plattelandsgemeente bleek een belangrijke versnelling in de ontwikkeling van die gemeenschap naar een nieuwe tijd. Dit ging natuurlijk niet alleen om mensen van elektrische stroom te voorzien, maar was ook een stimulans voor een verdere economische ontwikkeling. Het bedrijf van Jacob van Boven bouwde de nodige transformatiehuisjes en verbreedde zo zijn klassieke bedrijf naar de moderne aannemerij. Willem Brummel en Jan Weijma begonnen na hun baan als bedrijfsleiders bij de Coöperatieve Vereeniging Electriciteits Voorziening Oldebroek, onafhankelijk van elkaar een eigen elektrotechnisch installatiebedrijf voor Oldebroek en omgeving. Willem Brummel komt verder de grote verdienste toe de persoonlijke informatie over die periode

verzameld te hebben, aangevuld met speurwerk in de archieven van de P.G.E.M. te Arnhem.

Door: Henk Flier en Beerd van de Streek